

Luovan työn tekijät ja yrittäjät

Tulevaisuusvaliokunnalle

Lauri Kaira
Projektinjohtaja
Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY

Lausunto asiassa: HE 131/2014 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2015.

LAUSUNNON PÄÄKOHDAT

- EU:n tilastojen mukaan tekijänoikeusalat työllistävät 4,3 % Suomen työvoimasta (toiseksi eniten EU:ssa) ja tuovat 4,8 prosenttia BKT:stämme (kolmanneksi suurin EU:ssa)
- Kulttuuri- ja viihdealan työpaikkamäärä on kasvanut tilastokeskuksen mukaan 20,1 % vuodesta 2007
- Luovan alan edistämistoimintaa tulee kehittää. Kun teknologia-ala on voinut 80-luvulta asti nauttia Tekesin kaltaisen edistämisorganisaation tuista, luovan alan edistämistyö on tehty pääosin alan omilla varoilla.
- Aluepolitiikanäkökulman huomiointi: kulttuurilla ja taiteella on vahva alueellinen vaikutus. Ne syntyvät paikallisesti koko maassa ja vahvistavat Suomen alueiden elinvoimaisuutta.
- Jotta nuoret uskaltavat kouluttautua luovalle alalle, heillä pitää olla odotus kohtuullisesta toimeentulosta sekä toimivasta työttömyys-, sosiaali- ja eläketurvasta.
- Yrittäjän onnistuminen edellyttää reilua ja kannustavaa tekijänoikeuslainsäädäntöä ja kauppatapoja sekä tasapainoista neuvotteluasemaa.
- Luovan alan markkinan kehittyminen edellyttää kysyntää, tarjontaa ja vahvaa omistusoikeutta luoviin sisältöihin/henkiseen omaisuuteen

Kiitämme tilaisuudesta antaa lausunto yllämainitusta asiasta. Esitämme valiokunnalle kunnioittaen seuraavaa:

1. Luovan alan merkitys ja kehitysnäkymiä

Luovat alat tuovat merkittävän osan kansantuotteestamme ja työpaikoistamme. Ne ovat myös kasvavia toimialoja. Luovia aloja ja niiden kehitystä on kuvattu erilaisissa tilastoissa.

EU:n tilastojen mukaan tekijänoikeusalat työllistävät 4,3 % Suomen työvoimasta ja tuovat 4,8 prosenttia BKT:stämme. Suomi on tekijänoikeuden merkityksen suhteen EU:n kärkimaita. Tekijänoikeustyöpaikkojen osuudessa olemme jaetulla toisella sijalla ja BKT-osuudessa jaetulla kolmannella sijalla¹. Tämä koskee nimenomaan tekijänoikeutta, muiden IPR:ien eli teollisoikeuksien kohdalla sijoituksemme ei ole näin hyvä.

Vertailun vuoksi voi todeta, että tilastokeskuksen mukaan rahoitus- ja vakuutustoiminnan osuus Bkt:stä on 2,5 %, maa-, metsä- ja kalatalouden yhteensä 2,7 % sekä majoitus- ja ravitsemustoiminnan 1,7 %.²

Suomen tilastokeskuksen luokittelussa luovat alat on hajoitettu useampaan pääluokkaan. Näitä ovat ”taiteet, viihde ja virkistys” sekä ”informaatio ja viestintä”. Edelliseen kuuluu tilastokeskuksen mukaan mm. ”erilaisia kulttuuri-, viihde- ja virkistyspalveluja, kuten musiikki- ja teatteriesityksiä” ja jälkimmäiseen mm. ”tieto- ja kulttuurituotteiden valmistus ja jakelu”. Yhteensä nämä pääluokat tuovat 6,5 % Bkt:stä, mutta niiden sisällä on muitakin kuin luovia aloja. Näitä ovat mm. media-ala ja televiestintä, jotka toki suurelta osin liittyvät luovien sisältöjen jakeluun.

Tilastokeskuksen mukaan luovat ala kasvavat nopeasti. Samalla kun teollisuuden työpaikat ovat Talouselämä-lehden yhteenvedon mukaan vähentyneet vuodesta 2007 vuoteen 2012 19,2 prosentilla, kulttuuri- ja viihdetoiminnassa ne ovat lisääntyneet 20,1 prosentilla.³

2. Yleisiä piirteitä luovista aloista

Kaikki lähtee sisällöstä. Yksikään kirja, elokuva tai sävellys ei synny ilman, että joku ihminen tekee sen. Jotta luova ala voi menestyä, tekijöiden pitää voida menestyä luovalla työllään. Sisältö on ykkönen, vaikka suurimmat tulot eivät useinkaan kerry sisällön tekijöille ja tuottajille, vaan niille toimijoille, jotka hallitsevat jakelutietä tai jakelutekniikkaa kuluttajalle.

Luovat alat perustuvat yrittäjyyteen. Luovalla alalla toimitaan usein omalla riskillä – yrittäjänä, freelancerina, ammatinharjoittajana. Moni luo oman työpaikkansa itse. Vakituisen kuukausipalkan saaminen on taiteen ja kulttuurin alalla poikkeus, pätkätyöt pääsääntö.

---

¹ Industry-Level Analysis Report, September 2013, European Patent Office

² Lähde: Tilastokeskus, Kansantalous; Päivitetty: 11.7.2014;
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_kansantalous.html#bruttoarvo

³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti. ISSN=1798-5528. työttömien taustat 2012. Helsinki: Tilastokeskus;
http://www.tilastokeskus.fi/til/tyokay/2012/03/tyokay_2012_03_2014-10-10_tie_001_fi.html

Kotimaisuus. Suomalaista luovaa sisältöä tehdään Suomessa. Suomalaista luovuutta ei voi ulkoistaa halpamaihin yhtä helposti kuin muunlaista tekemistä. Luova ala synnyttää kotimaista yrittäjyyttä ja suomalaisia työpaikkoja.

Digitalisoituminen. Internet tuo luovalla alalla sekä mahdollisuuksia että haasteita. Markkina on suuri, vaikka sen kautta tavoitaisi vain jonkin kapean genren maailmanlaajuisen yleisön. Haasteina ovat piratismi, tulonhankkimistekniikoiden kehittäminen ja jakeluportaan keskittyminen.

Luova ala on työvoimavaltainen. Koska ala on työvoimavaltainen, siihen investoitu euro parantaa tehokkaasti työllisyyttä. Työvoimavaltaisuuden käänköpuolena on se, että rahoituksen hankkiminen on hankalaa. Vaikka työvoimavaltainen yritys tuottaisi hyvin, sillä ei välttämättä ole sellaista omaisuutta, jonka pankit hyväksyvät lainan vakuudeksi.

Oikeudenrajoitukset. Luovan alan liiketoiminta on yhä enemmän pelkkien käyttöoikeuksien kauppaa. Tekijänoikeuslaissa on kuitenkin useita oikeudenrajoituksia, jotka antavat käyttöoikeuden suoraan lain nojalla (esim. teosten opetuskäyttö ja yksityinen kopiointi). Muiden tuotteiden puolella vastaavia ei ole: kunnat ostavat tekijänoikeudella suojatut tietokoneohjelmat kouluille normaalisti, mutta pitävät luonnollisena sitä, että teosten esittämisestä opetuksessa ei tarvitse maksaa.

Tekijänoikeusjärjestöt. Vaikka luovan alan kauppa on suurelta osin kahden yrityksen tai yrityksen ja kuluttajan välistä suoraa kauppaa, erityisesti massakäyttötilanteissa tekijänoikeusjärjestöjen rooli on merkittävä sekä käyttäjien että oikeudenhaltijoiden kannalta. Järjestöt toimivat palvelevana linkkinä käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden välissä, ja edistävät monin tavoin kulttuuria.

Hyvinvointivaikutukset. Useiden tutkimusten mukaan kulttuuri kohentaa elämisen laatua ja terveyttä. Hallituksen terveyden edistämisen politiikkaohjelma⁴ tiivistää näin: ”Useat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että taiteella ja kulttuuritoiminnalla on monin eri tavoin vaikutusta ihmisen hyvinvointiin läpi koko elämän.”

Alueellinen vaikutus. Kulttuurilla on vahva aluepoliittinen vaikutus. Sekä luovan alan yrittäjyyttä että elämänsisältöä tuovaa kulttuuriharrastusta löytyy vahvasti eri puolilta Suomea. Se luo kilpailukykyä ja oman profiilin monelle kunnalle sekä vireyttä maakuntiin. Savonlinnan oopperajuhlat, Kuhmon Kamarimusiikki, Sodankylän elokuvajuhlat ja Pori Jazz ovat tästä usein mainittuja esimerkkejä.

Kulttuurin kuluttaminen. Tuoreen Eurobarometritutkimuksen⁵ perusteella suomalaiset ovat aktiivisia kulttuurin harrastajia. Suomalaisista kyselyvastaajista kaksi kolmesta (66 %) oli käynyt kirjastossa kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana. 50 % oli käynyt elokuvissa, 47 % konsertissa, 42 % katsomassa teatteria ja 17 % oopperassa, tanssiesityksessä tai baletissa.

Kulttuurin harrastus. Luovien alojen kansantaloudellinen vaikutus ei rajoitu vain ammattimaiseen toimintaan. Kulttuurin harrastus ja opiskelu (esim. musiikkiopistot) luovat suoraan ja epäsuorasti kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia. Eurobarometritutkimuksen⁶ mukaan suomalaiset myös

---

⁴ VN periaatepäätös 5.12.2007

⁵ Special Eurobarometer 399: Cultural Access and Participation, European Commission, DG Education and Culture, marraskuu 2013.

⁶ Special Eurobarometer 399: Cultural Access and Participation, European Commission, DG Education and Culture, marraskuu 2013.

tuottavat itse aktiivisesti kulttuuria: 63 % suomalaisvastaajista oli itse tai osana ryhmää esimerkiksi laulanut, tanssinut, valokuvannut, maalannut tai piirtänyt tai kirjoittanut. Ero moniin EU-maihin on merkittävä: kaikista EU-kansalaisista 38 % oli harrastanut vastaavalla tavalla kulttuuria.

Pieni kotimarkkina. Suomi on kilpailijamaitaan pienempi kotimarkkina ja kielialue. Kotimarkkinamme on niin pieni, että ilman yhteiskunnan tukea olisi vaikeaa ja osin jopa mahdotonta tuottaa korkeatasoisia kulttuurituotantoja ja ylläpitää esimerkiksi kaupunginorkestereita. Tämä tuo haasteen myös vientiä tavoitteleville toimijoille. Pieneltä kotimarkkinalta on vaikea kerätä sellaisia tuloja, että niillä pystyy rahoittamaan vientiponnistukset.

Pieni kielialue. Vientiä tavoittelevan toimijan haasteena on myös pieni kielialue. Kun esimerkiksi englantilainen, ranskalainen, espanjalainen tai yhdysvaltalainen yhtye tai kirjailija tekee jotain omalla äidinkielellään omalle kotiyleisölleen, kyseinen tuote toimii valmiiksi myös maailmanmarkkinoilla.

3. Luovien alojen kehittäminen

Luovien alojen kehittämisessä on nousevat esiin ainakin seuraavat haasteet:

1. Kannustava tekijänoikeuslainsäädäntö: toimiva markkina edellyttää kysynnän ja tarjonnan lisäksi omistusoikeutta luovaan sisältöön ja tasapainoista neuvotteluasemaa suhteessa käyttäjäyrityksiin.
2. Taiteilijoiden ja tekijöiden toimeentulon turva elämän erilaisissa tilanteissa: Luovilla aloilla on sekä yleisiä pienituloisuuteen ja lyhytaikaisiin työsuhteisiin liittyviä ongelmia että erityisiä tekijänoikeustuloihin liittyviä haasteita.
3. Elinkeinotoiminnan edistäminen: Luovien alojen edistämiskeskukset ovat valtaosin alan itsensä rahoittamia. Ero teknologiasektoriin näkyy. Kilpailijamaissa on lisäksi käytössä erilaisia edistämistukia.

Käsitlemme näitä seuraavaksi luovan alan yhteisten ensi vaalikauden kehittämistavoitteiden⁷ pohjalta.

3.1. Kannustava tekijänoikeuslainsäädäntö

Toimivat markkinat edellyttävät tasapainoista neuvotteluasemaa

Suomen kansantalous nojaa yhä enemmän kulttuuristen sisältöjen tuotantoon ja hyödyntämiseen sekä luovien yksilöiden innovatiiviseen työhön. On huolehdittava siitä, että Suomessa syntyy jatkossakin hyvää luettavaa, katsottavaa, kuunneltavaa ja pelattavaa.

Toimivat sisältömarkkinat edellyttävät kysynnän ja tarjonnan lisäksi vahvaa omistusoikeutta henkiseen omaisuuteen. Tekijänoikeuden tulee suojata tekijöiden, taiteilijoiden ja luovan alan yritysten oikeudet suhteessa teosten käyttäjiin. Tekijänoikeus nauttii perustuslain 15 §:n turvaamaa omaisuudensuojaa.

---

⁷ ”Suomalainen sisältö luo suomalaisia työpaikkoja – luova ala kasvun moottoriksi”-asiakirja elokuu 2014.

Oikeudenhaltijan sopimusvapauden rajoittaminen merkitsee puuttumista omaisuudensuojaan. Teoksen taloudellinen hyödyntäminen edellyttää, että oikeudenhaltija voi sopimuksin luovuttaa teoksiin vastikkeellisia käyttöoikeuksia.

Tekijänoikeuslainsäädännön on turvattava tasapaino sisältötuotannon ja jakelun välillä, jotta sisältötuotteiden valmistaja- ja tekijäporras saa kohtuullisen osuuden yritystoimintansa ja työnsä tulosten käytöstä.

- Tiivistäen: On edistettävä teosten käyttö lupiin perustuvaa sopimustoimintaa, taattava tekijöille, taiteilijoille ja luovan alan yrityksille tasapuolinen neuvotteluasema suhteessa käyttäjiin sekä poistettava perusteettomat, markkinoita häiritsevät oikeudenrajoitukset kuten pakkolisenssit.

Yksityisen kopioinnin hyvitys kohtuutasolle

Laki antaa kuluttajalle oikeuden kopioida kulttuuri- ja viihdesisältöjä omaan ja lähipiiriinsä käyttöön. Esimerkiksi tuttavalta tai kirjastosta lainatusta äänilevystä voi laillisesti ottaa muutamia kopioita.

Tätä tilannetta tasapainottamaan luotiin hyvitysmaksu. Se perustuu EU-direktiiviin. Jotta yksityinen kopiointi saadaan jäsenmaassa sallia, EU-direktiivi edellyttää kohtuullista hyvitystä (*fair compensation*) oikeudenhaltijoille.

Laillinen yksityinen kopiointi ei ole Suomessa vähentynyt. Silti hyvitysmaksun tuotto on romahtanut alle puoleen 2000-luvun puolivälin vakiintuneesta tasosta. Se tuottaa nykyisin vain runsaan sentin hyvityksen per kopioitu tiedosto. Tätä ei voida pitää direktiivin edellyttämänä kohtuullisena korvauksena.

Miksi hyvitysmaksutulo on romahtanut? Siksi, että ihmiset kopioivat yhä suuremmassa määrin sellaisille tallennuslaitteille, jotka eivät ole hyvitysmaksun piirissä. Näitä ovat mm. tietokoneet ja matkapuhelimet.

Kopiointiin soveltuvia laitteita myydään vuodessa jo yli 1,1 miljardilla eurolla – mutta hyvitysmaksullisia laitteita vain noin 60 miljoonalla eurolla. Järjestelmä ei voi toimia, kun 95 % kopiointivälineiden kaupasta on jätetty sen ulkopuolelle.

Tämä myös vääristää kilpailua. Niin kauan kuin hyvitysmaksua kerätään laitemaksuna, sen tulee kohdistua tasapuolisesti kaikkiin kopiointiin soveltuviin laitteisiin. Tätä edellyttää myös EY-tuomioistuimen päätös⁸. Sellaisen maksun markkinavaikutukset olisivat pienemmät ja tuotto suurempi. Jos maksu olisi vaikkapa keskimäärin 2 % tuotteiden hinnasta, se tuottaisi noin 22 miljoonaa euroa vuodessa.

Taloustutkimuksen mukaan suomalaiset kopioivat yksityisesti noin 600 miljoonaa musiikki- ja av-tiedostoa vuosittain. Tästä luvusta on karsittu pois muu kuin tekijänoikeuslain tarkoittama laillinen yksityinen kopiointi – esimerkiksi itse tehty aineisto, piraattitiedostot ja sellaiset kopiot, joista on maksettu muuta kautta (esim. iTunes).

---

⁸ EY-tuomioistuimen linjasi ns. Padawan-päätöksessään (21.10.2010) laitemaksua koskevan direktiivin tulkintaa. Tuomioistuimen mukaan laitemaksun keräämiseen oikeuttaa jo se, että väline on saatettu kuluttajan saataville ja se soveltuu yksityiseen kopiointiin. EU-tuomioistuimen on edelleen vuonna 2013 tekemissään päätöksissä (27.6.2013 VG Wort ja 11.7.2013 Amazon vs Austro-Mechana) noudattanut Padawan-päätöksensä linjaa. EU-oikeuden etusijaperiaatteen mukaisesti EU-tuomioistuimen kanta tulee ottaa huomioon myös nykyisen lakimme tulkinassa.

Yksityinen kopiointi ei ole katoamassa. Tutkimustulosten mukaan Spotifyn, Netflixin ja vastaavien suoratoistopalvelujen voimakas yleistymisen ei ole vaikuttanut yksityisen kopioinnin kokonaismäärään.

Nykyinen hyvitysmaksu vääristää kilpailua, jakaa maksurasituksen epäoikeudenmukaisesti eri laitteiden ostajien kesken ja tuottaa tutkittuun lailliseen kopiointimäärään nähden kohtuuttoman pienen korvauksen.

- Tiivistäen: hyvitysmaksun tuotto on saatava EU-lainsäädännön edellyttämälle tasolle, esimerkiksi siten, että EY-tuomioistuimen linjauksen mukaisesti maksua aletaan kerätä kaikista kopiointiin soveltuvista laitteista.

Televisio-ohjelmien siirtovelvoite rajattava Yleen ja korvausoikeus palautettava

Televisio-ohjelmien ns. siirtovelvoitejakelun (*must carry*) korvausoikeus poistettiin tekijänoikeuslaista Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja EU-direktiivien vastaisesti 1.1.2006. Sen takia kaapelitelevisioyhtiöt saavat lain nojalla jakaa vapaasti vastaanotettavia televisiokanavia maksamatta niistä normaaleja tekijänoikeuskorvauksia. Syntynyt tilanne on kummajainen koko Euroopassa.

Kaapeli-tv-yritys saa näin tärkeimmän myytävän tuotteen ilmaiseksi. Ohjelmien tekijät eivät saa mitään korvausta siitä, että heidän työnsä ja yritystoimintansa tulosta käytetään tv-yhtiön liiketoiminnan lisäksi myös kaapeli-tv-yhtiön liiketoiminnassa.

Tietoyhteiskunnan liiketoimintamallit perustuvat kuluttajaa kiinnostaville luoville sisällöille. Media ja verkkopalvelut tarvitsevat innovatiivista kotimaista sisältöä. Lainsäätäjän tulee turvata kotimaisen sisällön tekemisen edellytykset. Tämä edellyttää normaalien markkinaolosuhteiden palauttamista kaapeli-TV-jakeluun.

Tekijänoikeusjärjestöt Gramex, Kopiosto ja Teosto jättivät 19.6.2007 Euroopan komissiolle virallisen valituksen siirtovelvoitteeseen liittyvän tekijöiden korvausoikeuden poistamisen johdosta. Tämä prosessi on johtanut siihen, että komissio on käynnistänyt rikkomusmenettelyn Suomea kohtaan lähettämällä Suomelle virallisen huomautuksen 21.2.2014.

Siirtovelvoite ei korvausoikeuden poistamisen jälkeen ole enää velvoite, vaan sähköisen median saama maksuton lisenssi harjoittaa kaupallista toimintaa maksamatta liiketoimintansa keskeisimmästä tuotteesta eli tv-ohjelmasta.

Tämä vääristää markkinoita. Tuotantoyhtiöt ja tekijät jäävät ilman markkinamekanismin suoma mahdollisuutta saada taloudellista kannustetta tuottaakseen uusia teoksia. Kyse on merkittävästä tulonsiirrosta luovan sisältötalouden toimijoilta kaapeli- ja teleyrityksille sekä kaupallisille lähettäjäyrityksille.

Ruotsissa siirtovelvoite koskee ainoastaan Ruotsin yleisradioyhtiö SVT:n kanavia. Ruotsin tekijänoikeuslaissa on tekijöiden korvausoikeus, ja kaupallisten kanavien edelleenlähettämisestä sovitaan osapuolten kesken ja kaikki vapaasti vastaanotettavat televisiokanavat ovat olleet jatkuvasti kansalaisten katsottavissa kaapelitelevisioverkoissa.

Asiaa säätelevän EU:n yleispalveludirektiivin 31 artiklan mukaan siirtovelvoitteesta tulee säätää määräaikaaisesti, tarkkarajaisesti ja sen voi asettaa vain silloin, kun se on yleisen edun kannalta välttämätöntä.⁹

Siirtovelvoite on Suomessa liian laaja. Sitä koskevan korvausoikeuden poistaminen loukkaa kansainvälisiä sopimuksia, tekijöiden omaisuuden suojaa ja tuottaa markkinahäiriön. Asia tulee korjata.

- *Tiivistäen: Tekijänoikeuslakiin on palautettava EU-direktiivien edellyttämä siirtovelvoitteeseen liittyvä korvausoikeus (TekL 25 i §). Siirtovelvoite tulee rajata vain Yleisradion televisiokanaviin, koska vain ne täyttävät yleispalveludirektiivin asettamat vaatimukset. Koska siirtovelvoite puuttuu omaisuuden suojaan ja siitä säätämisen pitää tapahtua direktiivin mukaisesti, siitä säädetään kaikilta osin lain tasolla ja määräaikaisesti.*

Kulttuurin ja luovan alan tekijänoikeuksiin panostettava valtioneuvoston työskentelyssä

Kotimaisen luovan alan taloudellinen perusta on toisaalta tekijänoikeuden ja toisaalta luovan osaamisen varassa. Kumpaakin tarvitaan, jotta luovat alat menestyvät ja kansallinen kulttuuri voi hyvin. Tekijänoikeuslainsäädäntöä kehitettäessä ensisijaista on turvata kulttuurin tekemisen ja sisältötuotannon mahdollisuudet ja elinvoimaisuus Suomessa.

- Tiivistäen: Tekijänoikeuden merkitys kotimaiselle kulttuurialalle ja sisältötuotannolle tulee ottaa huomioon tekijänoikeuslainsäädäntöä valmisteltaessa.

3. 2. Tekijän ja taiteilijan toimeentulon turvaaminen elämän eri tilanteissa

Merkittävä osa luovan alan tekijöistä ja taiteilijoista kuuluu ns. itsensä työllistävien kasvavaan joukkoon. Perinteinen jako palkansaajiin ja yrittäjiin ei vastaa heidän toimeentulonsa sirpaloituneisuutta.

Henkilön on vaikea ennakoida, miten tulee tulkituksi ja kohdelluksi sosiaali- ja työttömyysturvassa, mikäli on työllistynyt muuna kuin yrittäjänä tai palkansaajana. Järjestelmät eivät ota huomioon sitä, että tekijänoikeuskorvaukset tulevat pitkällä viiveellä ja että ne voivat olla korvausta vuosien työstä.

---

⁹ ”Jäsenvaltiot voivat asettaa tiettyjen radio- ja televisiolähetyskanavien sekä radio- ja televisiopalvelujen välittämistä koskevia kohtuullisia siirtovelvollisuuksia... Tällaisia velvollisuuksia voidaan asettaa ainoastaan, jos se on välttämätöntä selkeästi määriteltyjen yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi, ja niiden on oltava oikeasuhteisia ja avoimia. Velvollisuuksia on tarkasteltava säännöllisin väliajoin uudelleen.”

Tekijänoikeuskorvaukset eivät ole palkkatuloa vaan käyttökorvausta, mutta niitä verotetaan henkilökohtaisen ansiotuloverotuksen mukaan. Toisaalta ne vaikuttavat etuuksia pienentävästi esimerkiksi työttömyys- ja sairauspäivärahoihin sekä asumistukeen.

On kohtuutonta, että vuosien takaisesta työstä jälkikäteen kertyvä tekijänoikeuskorvaus leikkaa työttömäksi jääneen taiteilijan työttömyyskorvausta (myös peruspäivärahaa). Pääomatulo ei tätä tee, eli työttömyyskorvausta saa täysimääräisenä vaikka saisi osinko- tai vuokratuloja.

Tekijänoikeustulon kohtelu sosiaaliturvan ja etuuksien määrittelyssä on saatava yhdenvertaiseksi palkkatulon ja yrittäjän elinkeinotulon kanssa.

Taiteilijoiden eläketurvan kehittäminen on vaikeata, koska taiteilijoiden pienet tulot eivät kerrytä ansiosidonnaista eläketurvaa, vaan he jäävät takuueläkkeen varaan. Pieni osa taiteilijoista saa takuueläkkeen lisäksi ns. ylimääräistä taiteilijaeläkettä. Nykylain mukaan taiteilijaeläke kuitenkin leikkaa takuueläkettä, eli valtio antaa toisella kädellä ja ottaa toisella. Taiteilijaeläkkeen yhteensovitus takuueläkkeen kanssa tulisikin poistaa.

Luovien alojen ja muiden ei-työsuhteisten sosiaali- ja eläketurvan kehittämistä ja selkeyttämistä tulee jatkaa. Tukijärjestelmän tulisi olla kannustava ja tukea työllisyyttä sekä työkykyisyyttä.

- Tiivistäen: taiteilijaeläkkeen ns. yhteensovittaminen takuueläkettä leikkaavana tulona tulee lopettaa. Lisäksi tekijänoikeuskorvaukset tulee jättää huomioimatta työttömyyspäivärahan sovittelussa siltä osin kuin niitä maksetaan teoksesta, esityksestä tms., joka on tehty ennen työttömyyttä. Niitä tulee kohdella kuten pääomatuloa ja perikunnan saamia tekijänoikeuskorvauksia.

3.3. Luovan alan kilpailukykyä ja elinkeinotoiminnan edistäminen

Tuotanto- ja verokannustimet kilpailijamaiden tasolle

Kansainvälisen kilpailun mahdollistamiseksi on Suomeen luotava elokuva-, av- ja pelialan tuotantokannustin, joka ylläpitää alan työllisyyttä koko maassa, kasvattaa aineettomia oikeuksia, tuo taloudellista hyötyä alueille ja vaikuttaa maakuvaan.

Suomalaisten tuotantojen ja tänne tulevien ulkomaalaisten tuotantojen määrän kasvu lisää alan työllisyyttä. Tuotantojen määrän kasvu lisää välillisesti työllisyyttä myös muilla aloilla kuten matkailu-, catering ja kuljetusaloilla.

Useat maat tarjoavat elokuvatuotannoille erilaisia tuotantokannustimia. Ne ovat tärkeimpiä tekijöitä, kun päätetään missä elokuva kuvataan, etenkin jos kyse on hieman keskivertoa suuremmasta elokuvasta. Tuotantokannustimen kautta tuotantoyhtiöille palautuu osa Suomessa kulutetusta rahasta. Kannustinraha maksetaan yleensä jälkikäteen, kun tuotanto on toteutunut ja tuottanut rahaa alueelle.

Tiivistäen edistämiskeinoja:

- Suomeen luodaan naapurimaiden kaltainen elokuva-, av- ja peli-alan tuotantokannustin, jotta saadaan meille ulkomaisia tuotantoja eikä suomalaisten ole kannattavampaa toimia muualla.
- Suomen verojärjestelmää kehitetään luovaa ja innovatiivista yritystoimintaa kannustavaksi. Erityisesti kehitetään kulttuuri- ja viihdealalle alennettu ALV-

kanta, joka koskee mm. äänitteitä, pelejä, av-tallenteita, e-kirjoja ja yleisötapauksia.

- Eurooppalaisten esimerkkien tavoin yritysverotuksen on tuettava investointeja erityisesti uusien artistien äänitteisiin.
- Yritysten on voitava vähentää veroista kulut, jotka koituvat niiden henkilöstön ja asiakkaiden osallistumisesta kulttuuritapahtumiin.
- Tekesin tukia on suunnattava aktiivisesti luoville aloille tai niitä varten on kehitettävä vastaava tukipalvelu.

Henkilön tulee voida vastaanottaa tekijänoikeuskorvaukset halutessaan yritykselleen

Luovien alojen työntekijöiden ja yrittäjien tulot tulevat tyypillisesti monista pienistä puroista, ja tekijänoikeuskorvaukset muodostavat merkittävän osan monen tekijän tulovirtaa. Tällä hetkellä tekijänoikeusjärjestöjen luoville tekijöille maksamat tekijänoikeuskorvaukset ovat ansiotuloa, eikä tulouttaminen yritykselle ole mahdollista. Käytännössä siis aktiiviset uudet yrittäjät joutuvat jättämään yhden keskeisistä tulonlähteistään kokonaan yritystoimintansa ulkopuolelle.

Tekijänoikeuskorvausten nykyinen verokohtelu voi merkitä tekijän kannalta sitä, että toiminnan organisoiminen yritystoiminnan muotoon estyy, koska se ei ole tarkoituksenmukaista; oman yhtiön toiminnan laajentamiseen ja investointeihin ei ole kannusteita. Lisäksi kynnys siirtää toiminta ulkomaille alenee, koska tekijänoikeuskorvausten verokohtelu tärkeissä kilpailijamaissa, kuten Ruotsissa, on meitä suopeampaa.

Luovan alan kasvu edellyttää kilpailukykyistä ja elinkeinoa tukevaa toimintaympäristöä. Luovan työn verotusta tulisi uudistaa siten, että tekijä voisi ohjata tekijänoikeusjärjestöltä saamansa henkilökohtaiset korvaukset määräysvallassaan olevan yhtiön elinkeinotuloksi.

Ehdotuksen tavoitteena on kannustaa investointeihin ohjaamalla tekijöiden yrityksiin tuottoja, joita voidaan käyttää yritystoiminnan kasvattamiseen ja monipuolistamiseen. Lisäämällä luovan työn kannustavuutta lisätään myös edellytyksiä luovan alan kasvulle ja uudistumiselle.

- Tiivistäen: lainsäädäntöä tulee muuttaa siten, että oikeudenhaltija saa halutessaan ohjata tekijänoikeusjärjestöltä saamansa henkilökohtaiset korvaukset määräysvallassaan olevan yhtiön elinkeinotuloksi.

Piratismien torjuminen edellyttää yhteistyötä, tiedottavaa puuttumista ja mahdollisuutta asettaa estomääräys myös ulkomaisille piraattipalveluille

Sisältömarkkinat siirtyvät kiihtyvällä vauhdilla tietoverkkoihin. Digitaaliset palvelut vastaavat jo yli kolmasosasta musiikin tallennemarkkinoista Suomessa, ja digitaalisen myynnin osuus kasvaa jatkuvasti myös elokuvien ja kirjojen myynnistä. Uudet maailmanlaajuiset digitaaliset jakelukanavat ja palvelut mahdollistavat kotimaisten luovien sisältöalojen kasvun ja kehityksen.

Digitaalisen markkinan kasvu ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, vaan se edellyttää jatkuvia toimenpiteitä ja erityisesti puuttumista tietoverkoissa toimivien laittomien palveluiden toimintaan. Oikeudenhaltijoille ja viranomaisille onkin taattava keinot puuttua tehokkaasti laittomien palveluiden toimintaan, ja hakukoneiden ja mainostajien on tehtävä osansa laittomien palveluiden saatavuuden ja rahoituksen estämiseksi.

Piratismia ei voi selittää laillisten vaihtoehtojen puutteella. Suomalaisilla on käytettävissään laaja kirjo Internetin laillisia sisältöpalveluita (ks. lista: laillisetpalvelut.fi). Kuluttaja voi nauttia laillisesti yli 30 miljoonasta musiikkikappaleesta, kymmenistä tuhansista elokuvista, tv-sarjoista, kirjoista ja peleistä.

Tästä huolimatta laittomia palveluita käytetään laajalti ja niitä syntyy lisää. Esimerkiksi Teemu Selänteestä kertovaa "Selänne" -elokuva oli 2014 maaliskuussa katsottu jo yli miljoona kertaa piraattipalvelusta. Suurilla kansainvälisillä BitTorrent-palveluilla on kuukausittain yli 700 000 (11/2013) suomalaista käyttäjää. Digital Citizens Alliancen raportin mukaan Internetin suosituimpien piraattisivustojen keräämät mainostulot ovat vuodessa yli 165 miljoonaa euroa.

Lainsäätäjän on turvattava tehokkaat oikeussuojakeinot puuttua laittomaan teosten hyödyntämiseen. Valtiovallan on myös kannustettava kaikkia digitaalisen markkinan toimijoita yhteistyöhön laittomien palvelujen toiminnan ehkäisemiseksi.

Tiivistäen toimenpiteitä laittoman jakelun ehkäisemiseksi:

- Lainsäädäntöä tulee kehittää niin, että tuomioistuimella on oikeus määrätä teleoperaattorit estämään pääsy ulkomaille sijoittuneisiin ja/tai omistajatietonsa salaaviin piraattipalveluihin. Nykyisin oikeus voi määrätä eston vain niille piraattipalvelulle, joiden omistaja on tiedossa ja jotka voidaan haastaa suomalaiseen tuomioistuimeen.
- Mahdollistetaan tiedottavan puuttumisen malli, jossa suojattuja sisältöjä jakavalle lähetetään teleoperaattorin toimesta huomautus ja jatkotoimet voidaan kohdentaa niihin, jotka jatkavat laittomuuksia huomautuksista huolimatta.
- Kannustetaan kaikkia digitaalisen markkinan arvoketjuun osallisia kitkemään tietoverkkojen harmaata taloutta edellyttämällä mm. että hakukoneet asettavat lailliset palvelut etusijalle hakutuloksissaan ja pysyvästi poistavat hakutuloksista sivustot, joiden on toistuvasti todettu loukkaavan tekijänoikeuksia, ja että Internet-mainontaa välittävät yritykset eivät osta mainostilaa tekijänoikeuksia loukkaavilta sivustoilta.

Helsingissä 14.10.2014

Lauri Kaira

Projektinjohtaja

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY